טומאה חמורה היכא **עומד** כיולא בה. מאחר שמטמא נגלה על המדם אין לומר מדם מוזר ומטמא מדם שאין מטמא מדם נגלה על הטומאה המצויה לבעל מוכל מדם מוזר ומטמא מוכל מדרבנן: **הכשר זרע.** שיכשירו זרע להביאו לידי טומאה: **שאין סופן לטמא טומאה חמורה.** מין לך מוכל מטמא מדם: **שום טומאה חמורה שום טומאה קלה.** לא מסו מאחת מטומאה חמורה דין הוא שמטמא גלה מחשבה שלא מדעת שמטמא טומאה חמורה שמחשבה לריכה הכשר תאחר בטומאה קלה לאוכלין שאפ"פ אין לריכה הכשר הרי כל אוכלין יש עליהם שום טומאה קלה ולריכין הכשר הלכך הכא נמי בעינן מחשבה: **בעינן מעשה.** דהואיל ונמלך עליהן למדם הויא מחשבה ותייבין במעשה: **הפיאה.** פוליו"ל: **והקורנית.** שדריי"ם: **נשמרין.** ס"ל אם היו נשמרין לאכילת מדם: **גלה לאו דזרעו לבהמה וקמני.** אם מזר ושמרן למדם חייבין: **למדם קיימי.** וכיון דמתעייהו למדם מאי אם היו נשמרין הכי קאמר אם אחאר משמרת פירותיהם גלה הוי הפקר חייבין: **מפיג רב ספי.** לרבה: **ואם איתא.** לטעין מעשר הויא מחשבה הא איכא עוללין שזרעו להבהמה ונמלך עליהם למדם לחייבין במעשר ואינן מטמאין לענין זרעו טומאת אחאר אחרת למדם אחאר לאו **לאחר** מחשבה: **רשאים הגו.** הגוזז לאחו חייב ליתן בכל שנה מן הגז מעט לכהן ובמחטת חולין [קלה.] מפרש טיעות: **במתנות.** זרוע לחייס והקיבה: **ויש שחייב במתנות.** כגון בקר וחינו חייב ברישת הגז: **ס"ס.** למין קמני במתני': **ופטור מן המעשר.** להפקר פטור מן המעשר. ובפרט ובפאה להכי מחייב למלימרין בהגוזל בבצל קמץ[ב] משום תעזוב יתירתא לכהנים במתנה תורה[ג] לא תפאר לחבירך ואמר מר (חולין קף קלא.) לא תטול תפארתו ממנו והיינו פאה ורבנין בפאה[ד] לחבירך זו שכחה וכתיב[ה] לגר ליתום ולאלמנה יהיה וכתיב בתריה כי תבצור כרמך לא תעולל אחריך לגר ליתום ולאלמנה יהיה הרי פאה ושכחה ועוללות לא מרבו רבים לעשות מהן ערוגה אלא זורעו למבצלין בעלמא בשום ושאר ירקות שאין קורה לר"ש כמו בגוזל אין שבר להעמיד תעזוב שיפרים מן העיסה אלא לדוקא מעמרים או מבכרי ורבא שבר למעזוב למפקיר כרמו ולר' שמעון שיפרים מן העיסה אע"ג דבעלמא שיעור קונה אבל להפרים מן העומרים או מן הכרי לא בעי קרא דבעלמא נמי כל לאמר רחמנא לא תעזיב לי מעזיב לא מהני לרבה: והא מפקיר כרמו פטור מפיאה לר' ישמעאל כיון דדריש תעזוב יתירא לדרשא אחריתי וא"כ היכי מוכח הכא אליבא דרבא דמין קתני דילמא מתניתין דכל שחייב בפיאה חייב במעשר ר' ישמעאל היא וי"ל דאף לרבא תעזוב יתירא אתא נמי למפקיר (עצמו) [כרמו] ותרתי ש"מ דהא אביי גופיה דמוקי תעזוב למפקיר כרמו מוקי לה נמי למפריש מן העיסה בפ"ק דתמורה דלא תימא אי עזיב מהני:

ג) שקלים פ"ה ה"ג [לעיל כ: וש"נ] ושם פיאת שלשה עשר, ד) זבחים קה. חולין קכה. כריתות כא., ה) מעשרות פ"א מ"ט, ו) [לעיל כ.], ז) [נקמן עמוד ב'], ח) [ל' דמניין], ט) חולין קלו:, י) ב"ק לד. חולין קלד: תמורה ו. גליון מד: [ב"ק כח.], יא) פאה פ"ג מ"ב, יב) [מיז ט:], יג) [דף לד.], יד) [דברים כד], טו) [מלא כד ב], טז) [דכלים סה], יז) [ויקרא יט], יח) [בס"ק: כדפירש"י, והוא לעיל ב: ד"ה נגלה], יט) [מיז ל.], כ) בכורות כג. חולין עג.], כא) [ל"ל ולר' ישמעאל, וכן בכה"ג. רש"ל],

תורה אור השלם

1. וְכִי יִפֹּל מִנְּבֵלָתָם עַל כָּל זֶרַע זְרוּעַ אֲשֶׁר יִזָּרֵע טָהוֹר הוּא: ויקרא יא לז

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה גלה וכו' מאחר שהיא עומדת כאחר שוכל מאת אחת ופטור וכו' נותנין עליו תומרי מדם:

לעזי רש"י

פוליו"ל. מנתה (צמח). שדרייא"ה. צתרה (צמח). טיי"ר. להכתים (לעבד שדה בשיטת כתמים, כלומר ללקט בו פה ושם). אני"ט [אניי"ד]. שֶׁבֶת (צמח ריחני).

מוסף רש"י

מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה. כגון מדם ובנבלים (זבחים קה.) זרעים אינן נעשין אב הטומאה עולמית, ואפילו נגעו במת שהוא אבי אבות, ואינן נעשין אב לטמא מדם וכלים, ומטמיאין נקבה בטוגע במת מטמא מדם, מהאי קרא לכתיב (במדבר יט) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא והנפש הנוגעת בשומו טמא עד הערב, וכי כתיב הכי קרא בנבר אינו טהרה בהזאה ובטבילה כתיב, דכתיב לעיל מינים וזה הנוגע על הטומאה וגו' ובהזאה טמא קאי אטומאה חמורה, ואין לומר מדם הוא, ואין לדם טהרה במקוה אין נעשין אב הטומאה (חולין קכא.). **צריכין הכשר.** דכר המכשירין לקבל טומאה, כגון נתינת מים ומגע שרץ (זבחים קה.). **אף כל שאין סופן לטמא טומאה חמורה.** כגון שאר חולין (שם). **כל שחייבין במעשרות מטמאין טומאת אוכלין.** לאין חייב לך במעשר אלא אוכל (לעיל נ.). **והשכים בבקר ובצרו.** וזכה ביה מיהו עלמו (נדרים מד:) קודם שיבלו עניים לבצלו שיזכו בהפקר אם היו קודמין (לקמן צד.). **חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה.** כמו שאמר בכל (נדרים שם) לאע"ג דהפקר פטור מכולם, לכתיב תרלך דרך וכרמך, מהני תעזוב יתירא לאע"ג דמעטוי כי האי גוונא לגבי שדי הפקר לפטור, ואע"פ שפטור מן המעשר, וכבל הני כתיב תעזוב יתירא כו'. (ב"ק כח. וכעי"ז שם כח. חולין קלד: ותמורה ו.). **ופטור מן המעשר.** לגבי כתיב ביה תעזוב יתירא (ב"ק כח.).

בטומאה חמורה שכן אינה עושה כיוצא בה תאמר בטומאה קלה שעושה כיוצא בה אמר ליה אביי כל הכן הוא ומה טומאה חמורה דקילא דאינה עושה כיוצא בה מטמאה שלא במחשבה טומאה קלה דחמירא דעושה כיוצא בה אינו דין שמטמאה שלא במחשבה אלא אמר רב ששת הכי קאמר לא אם אמרת בטומאה חמורה שכן אינה צריכה הכשר תאמר בטומאה קלה שצריכה הכשר ומי צריכה הכשר והתנן [ו] שלשה דברים נאמרו בנבלת עוף טהור צריכה מחשבה [א] ואינה מטמאה אלא בבית הבליעה [ב] ואינה צריכה הכשר נהי דהכשר שרץ לא בעיא הכשר מים בעיא מאי שנא הכשר שרץ דלא בעיא כדתנא דבי רבי ישמעאל הכשר מים נמי לא תבעי כדתנא דבי רבי ישמעאל [ג] דתנא דבי רבי ישמעאל [ו] על כל זרע זרוע אשר יזרע מה זרעים שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר [ד] אף כל שאין סופן לטמא טומאה חמורה צריכין הכשר [ה] יצתה נבלת עוף טהור שסופה לטמא טומאה חמורה שאין צריך הכשר אלא אמר רבא ואיתימא רב פפא שום טומאה חמורה בעולם שום טומאה קלה בעולם אמר רבא ומודה רבי יוחנן לענין מעשר דמחשבת חיבור שמה מחשבה אמר רבא מנא אמינא לה [ז] דתנן [ח] הסיאה והאוזב והקורנית שבחצר אם היו נשמרין חייבין היכי דמי אילימא דזרעינהו מתחלה לאדם צריכא למימר אלא לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה וקתני אם היו נשמרין חייבין אמר רב אשי [ט] הכא בחצר שעלו מאיליהן עסקינן וסתמא לאדם קיימי והכי קאמר [י] אם החצר משמרת פירותיה חייבין ואם לאו פטורין מתיב רב אשי [יא] כל שחייבין במעשרות מטמאין טומאת אוכלין ואם איתא הא איכא הני דקחייבין במעשר ואין מטמאין טומאת אוכלין אמר רבא הכי קאמר כל מין שחייב במעשר מטמא טומאת אוכלין ה"נ [יב] מסתברא מדקתני סיפא [יג] כל שחייב בראשית הגז חייב במתנות ויש שחייב במתנות ואין חייב בראשית הגז ואם איתא האיכא טרפה [יד] דחייבת בראשית הגז [טו] ואינה חייבת במתנות אמר רבינא הא מני רבי שמעון היא [טז] דתנן [יז] ר"ש פוטר את הטרפה מראשית הגז אמר רב שימי בר אשי תא שמע [יח] המפקיר את כרמו והשכים בבקר ובצרו חייב בפרט ובעוללות ובשכחה ובפאה ופטור מן המעשר והא אנן תנן כל שחייב בפאה חייב במעשרות אלא לאו שמע מינה מין קתני שמע מינה [יט] תנן התם [כ] מודים חכמים לר' עקיבא [כא] בזורע שבת או חרדל בשנים ושלשה מקומות שנותן פאה מכל אחד ואחד

שום טומאה חמורה בעולם כו'. תימה דיפרש הא דקתני למימה יודעת לכך המחבה גופה למין טומאה חמורה שלריכה מחבה בשום מקום להא למימרין דנגלת בהמה ועוף טהור לריכין מחבה היינו לטומאת אוכלין לגרף פחות מכזית ופחות מכביצה אוכלין מכל כזית מהם מטמא מדם וכליס גלה מחבה כדפירשית[ט] מכל טומאה קלה לריכה מחבה בעלמא ומיהו נגלה נמי בעינן שתהא לאויה לגר לבר פדא[כ]:

אלא דזרעינהו לבהמה. והא דנקט שבחר לפי מאי דמסיק שגלו מאיליהן אתי שפיר משום דבחר אין דרך לזרוע גלת בגינה ועוד דבחר סתמא למדם לפי שרואה ויודע מתי לנוקטן עד שלת יתקשו ולפי מאי דס"ל השתא יש לפרש דנקט חבר לפי שדרך התגת למנקט חבר דגם בשבר דבר תני חבר דקתני התם תחנה [כא] עומדת בחבר אוכל אדם וכלים בלא מחבה ומיהו נבלה בעינן שתהא ראויה לגר לבר פדא והיינו כעין מחבה: **אלימא** דזרעינהו מתחל לאדם ואם היו נשמרים דקתני היינו דמעיקרא היו נשמרין לאדם: **אלא** לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה. ואם היו נשמרין דקתני היינו שבבאן ולהבא נשמרין לאדם ותימה אמאי קתני שבחבר דבשלמא לפי המסקנא ניחא דמה שהן זרועין בחבר [כא] שעלו מאיליהן דאין דרך לזרוע אלא בגנה וגם משום שזרועין בחבר הוו סתמייהו לאדם דנראה כשהן רכין קודם שיתקשו אבל בגינה אין סתמייהו לאדם. לפי שאינן ניכרין מתי יתקשו אבל השתא דמיירי שיחדם לאדם מה לי בחבר מה לי בגינה וי"ל משום דבתרי בבי דרישא תנא נמי גבי חבר תאנה העומדת בחבר אוכל אחת ופטור ואם צירף חייב גפן טעונה בחבר כו'. וכן הקורנית שבחבר כו'. וקס"ל הני בבי דרישא דחבר (דרישא) קובעת היכא דצירף בדבר שנגמרה מלאכתו ושיאה ואזוב וקורנית אצירוף דלעיל קאי אינמי בלא צירוף נמי חייבין

כה א מיי' פ"ג מהל' תפות טומאה הל"ג:
כו ב ג ד מיי' פ"ג מהל' טומאת אוכלין הלכה ג:
כז ה ו ז מיי' פ"ג מהל' תרומות הל"ג:
כח ח מיי' פ"י מהל' כלאים הל"ו:
כט ט טוש"ע יו"ד סי' סג סעי' ו:
ל י מיי' פ"ס מהל' מתנות עניים הל' כו:
לא כ מיי' שם פ"ג הל"ח:

תום' הרא"ש

שם טומאה חמורה בעולם. דאינה צריכה הכשר בשום מקום תימה ליפלוג במחשבה גופה שלא מצינו טומאה חמורה שצריכה מחשבה בשום מקום אבל טומאה קלה צריכה מחשבה בעלמא ונבלת בהמה טמאה ונבלת עוף טהור כדאמרינן לעיל דצריכה מחשבה היינו לצרף פחות מכדית עם פחות מכביצה אוכלין כדפרש"י אבל בכזית ממנה מטמא אדם וכלים בלא מחשבה ומיהו נבלה בעינן שתהא ראויה לגר לבר פדא והיינו כעין מחשבה: **אלימא** דזרעינהו מתחל לאדם ואם היו נשמרים דקתני היינו דמעיקרא היו נשמרין לאדם: **אלא** לאו דזרעינהו מתחלה לבהמה. ואם היו נשמרין דקתני היינו שבבאן ולהבא נשמרין לאדם ותימה אמאי קתני שבחבר דבשלמא לפי המסקנא ניחא דמה שהן זרועין בחבר [כא] שעלו מאיליהן דאין דרך לזרוע אלא בגנה וגם משום שזרועין בחבר הוו סתמייהו לאדם דנראה כשהן רכין קודם שיתקשו אבל בגינה אין סתמייהו לאדם. לפי שאינן ניכרין מתי יתקשו אבל השתא דמיירי שיחדם לאדם מה לי בחבר מה לי בגינה וי"ל משום דבתרי בבי דרישא תנא נמי גבי חבר תאנה העומדת בחבר אוכל אחת ופטור ואם צירף חייב גפן טעונה בחבר כו'. וכן הקורנית שבחבר כו'. וקס"ל הני בבי דרישא דחבר (דרישא) קובעת היכא דצירף בדבר שנגמרה מלאכתו ושיאה ואזוב וקורנית אצירוף דלעיל קאי אינמי בלא צירוף נמי חייבין לעשות מהן גורן ממילא גמר מלאכתן והא דתנן פ"ח במס' שביעית כל שאינו מיוחד לא לאוכל אדם ולא לאוכל בהמה חישב עליו לאוכל אדם ואוכל בהמה נותנין עליו חומרי אדם וחומרי בהמה כגון האזוב והקורנית והסיאה לא ק' להך דשמעתין דאמרי דסתמייהו לאדם קיימי דהיינו דוקא בחצר כדפ"ל. ועי"ל דסתמא להאי ולהאי קאי וה"ק אינו מיוחד לא לאוכל אדם גרידא ולא לאוכל בהמה גרידא אם חישב עליו לאוכל אדם לבד או לאוכל בהמה נותנין עליו חומרא של זה וחומרא של זה כלומר הכל לפי מחשבתו אבל אוכל שסתמו לאדם קאי אין יכול לשנותו לבהמה ע"י מחשבתו: **אלא** לאו ש"מ מין קתני ש"מ. תימה דאמרי' בריש הגוזל קמא דאביי סבר דלר' שמעון[ב] שינוי אינו קונה מדקאמר לא הפריש מן הקמה יפריש מן העמרים אף על פי שאינו אומר אף מן העיסה ורבא אמר בעלמא שינוי קונה והכא משום דכתיב תעזוב יתירא. ולאביי תעזוב יתירא למפקיר כרמו. א"כ לרבא